

Міністерство освіти і науки України

**Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**

**Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування**

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

**Матеріали ІХ Міжнародної
науково-практичної конференції**

15 травня 2025 р.

**Полтава
2025**

Література

1. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/edrpoу/ukr/EDRPU_2022/kved/arh_kved_22.htm (дата звернення: 30.04.2025).

УДК 336.27:338.24(477)

*Маслій Олександра Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент
Нестеренко Сніжана Володимирівна,
студентка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

ВНУТРІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ЯК ВИКЛИК ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРИВАЛОГО ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах тривалого воєнного стану, що характеризується зростанням бюджетних потреб, економічною невизначеністю і обмеженими можливостями зовнішнього фінансування, внутрішній державний борг стає одним із ключових інструментів покриття дефіциту державного бюджету, підтримки економічної стабільності та забезпечення економічної безпеки держави. З пролонгацією воєнного стану боргове навантаження на державний бюджет зростає, посилюються ефекти витіснення приватних інвестицій, підвищується вартість кредитних ресурсів для реального сектору економіки [1], формуються системні загрози фінансовій стабільності держави [2], що актуалізує необхідність дослідження внутрішнього державного боргу як виклику економічній безпеці України.

Від початку повномасштабної військової агресії обсяги внутрішніх запозичень України демонструють стрімку

висхідну динаміку (рис. 1), що обумовлено необхідністю фінансування критичних оборонних та соціальних видатків при одночасному скороченні податкової бази та загальному економічному спаді. Випуск військових облігацій та інших інструментів внутрішнього боргу для фінансування державних видатків, таких як соціальні програми, інфраструктурні проекти та інші сфери, дозволив мобілізувати значні фінансові ресурси без додаткового інфляційного тиску та зовнішньої фінансової залежності, що у короткостроковій перспективі зміцнило економічну стійкість країни [3].

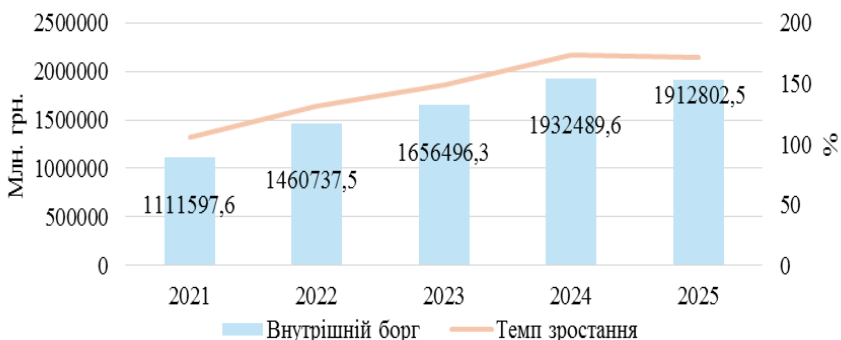

Рис.1. Динаміка величини внутрішнього боргу України за 2021-2025 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними Мінфіну України [4]

Протягом 2021-2025 рр. величина внутрішнього державного боргу України зросла майже вдвічі, утім темпові показники зростання внутрішнього боргу України демонструють змінну динаміку. Так, у 2022 році приріст внутрішнього державного боргу України склав 31,4%, що було обумовлено необхідністю фінансування оборонних витрат та соціальних програм після початку масштабних військових дій. У 2023 році темпи зростання становили 13,4%,

що пояснюється активним залученням зовнішнього фінансування, зокрема макрофінансової допомоги від ЄС та кредитів за програмами МВФ. У 2024 році було проведено 201 аукціон з розміщення ОВДП, що дозволило залучити 640 млрд грн на покриття дефіциту державного бюджету. Водночас частка боргу, номінованого у гривні, зросла до 25%, що сприяло зменшенню валютних ризиків [4]. У 2025 році відбулося уповільнення темпів зростання внутрішнього державного боргу завдяки використанню інструментів рефінансування та залучення пільгового кредитування ЄС, що дозволило акумулювати додаткові фінансові ресурси для покриття першочергових державних потре.

Проблематика внутрішнього державного боргу характеризується виразною часовою асиметрією. У короткостроковому періоді внутрішній державний борг виступає дієвим інструментом мобілізації фінансових ресурсів без інфляційного тиску, дозволяє фінансувати критично важливі державні функції, сприяє підвищенню стійкості національної економіки до зовнішніх шоків та забезпеченню економічної безпеки держави в умовах війни. Утім тривалий військовий стан створює умови, за яких кумулятивний ефект накопичення внутрішнього державного боргу може трансформуватися у системну загрозу макроекономічній стабільності та економічній безпеці держави.

Офіційні дані свідчать про зростання значних витрат на обслуговування внутрішнього державного боргу, що створює додаткове навантаження на державний бюджет. За інформацією Міністерства фінансів України, незважаючи на ефективний перехід до довгострокових фінансових інструментів, загальна сума боргових зобов'язань продовжує зростати, що веде до збільшення відсоткових витрат на їх обслуговування. Така динаміка підкреслює необхідність продовження реформ у сфері управління борговим портфелем [5], формування виваженої боргової політики, яка б

враховувала як нагальні потреби фінансування державних видатків, так і довгострокові ризики для фінансової стабільності та економічної безпеки держави [6].

Отже, комплексний характер взаємозв'язку між борговою політикою та економічною безпекою держави потребує забезпечення оптимального балансу між короткостроковими перевагами залучення внутрішніх запозичень та довгостроковими ризиками зростання внутрішнього державного боргу в умовах тривалого воєнного стану. Розглядаючи зростання внутрішнього державного боргу як виклик економічній безпеці України необхідне впровадження ефективних фінансових стратегій, зокрема реструктуризації короткострокових зобов'язань, оптимізації структури боргу та підвищення частки гривневих зобов'язань для зменшення валютних ризиків. Подібний підхід дозволить знизити вплив короткострокових коливань, забезпечити довгострокову бюджетну стабільність та створити передумови для сталого економічного розвитку України в умовах воєнних та повоєнних викликів.

Література

1. Столяренко О. М., Вейдер Т. М., Мельничук І. І. Аналіз впливу внутрішнього боргу на економічну безпеку України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 10. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13773182>
2. Пугач О. Моделювання загроз системі економічної безпеки національної економіки з позицій їх своєчасного виявлення та передбачення. *Економіка і регіон*. 2015. №3 (52). С. 103–109.
3. Маслій О.А., Галушка Р.М. Ієрархічний аналіз ризиків і загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2025. № 198. С. 69–75. <https://doi.org/10.30838/EP.198.69-75>
4. Державний борг України. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/-finance/debtgov/>

5. Романовська Ю., Смоляр Л. Аналіз державного боргу України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-106>

6. Ситник Н.С., Шутко А.М. Стан боргової безпеки України в умовах економічної та політичної нестабільності. 2022. №3. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-4-104-22>

УДК 336.713

Коробчук Тетяна Іванівна,

кандидат економічних наук, доцент

Луцький національний технічний університет

УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ

У сучасному динамічному світі, де економічні, політичні та воєнні потрясіння стали частиною реальності, економічна безпека банківського сектору стає пріоритетом державної політики та внутрішнього менеджменту фінансових установ. У центрі цієї безпеки – управління банківськими ризиками, яке виступає не лише як інструмент запобігання фінансовим втратам, а й як стратегічна основа довгострокової стабільності.

У працях вітчизняних науковців досить повно висвітлюються проблеми антикризового управління, в т.ч. й банківськими ризиками. Так, Н. Мостовенко та Н. Чиж вважають, що головним елементом оптимізації антикризового управління в банку є «робота з клієнтською базою, а саме відслідковування негативних змін у системі взаємодії з клієнтами, дотримання принципів клієнтоорієнтованого підходу» [1]. Н. Тарасевич зазначає, що «важливою умовою конкурентоспроможності та надійності банківської установи є формування та функціонування ефективної системи ризик-менеджменту сучасного банку» [2, с. 214]. Ми погоджуємось з